

Konflikty bliskowschodnie

Materiał składa się z sekcji: „Wprowadzenie”, „Powstanie Państwa Izrael i początek konfliktu żydowsko-arabskiego”, „Żydowski terroryzm – Irgun Cwai Leumi”, „Pierwsze wojny żydowsko-arabskie”, „Wojna sześciodniowa”, „Konflikt bliskowschodni”, „Egipt”, „Kanał Sueski”, „Irak”, „Wojna iracko-irańska”, „Atak Iraku na Kuwejt”, „Iran”, „Zamiast podsumowania”.

Wprowadzeniem jest tekst o znaczeniu regionu bliskowschodniego.

Materiał zawiera: Deklarację niepodległości Izraela; tekst o żydowskim terroryzmie Irguna Cwai Leumina, Lata siedemdziesiąte XX wieku – Bliski Wschód; tekst o trudnych latach osiemdziesiątych – Bliski Wschód; o konflikcie arabsko – żydowskim na przełomie XX i XXI wieku; tekst A. Chwalby „Charakter działań wojennych” w zatoce perskiej; tekst o Saddampie Husajnie – demonie naszych czasów.

Materiał zawiera 19 ilustracji, 19 poleceń, 12 ćwiczeń interaktywnych.

Ćwiczenia znajdujące się na stronie są na zasadzie wyboru poprawnej odpowiedzi, odnoszą się do zdjęć lub fragmentów tekstów. Znajdują się również ćwiczenia podsumowujące oraz jako przypomnienie wcześniejszych wiadomości.

Bibliografia:

- Źródło: *Znaczenie regionu bliskowschodniego*, [w:] Edward Czapiewski, Jakub Tyszkiewicz, *Historia powszechna, wiek XX*, Warszawa 2012, s. 622.
- Źródło: dostępny w internecie: <http://libr.sejm.gov.pl/tek01/txt/konst/izrael-1.html>.
- Źródło: dostępny w internecie: <https://palestyna.wordpress.com/2010/03/21/zydowski-terroryzm-irgun-cwai-leumi/>.
- Źródło: A. Chwalba, *Charakter działań wojennych*, [w:] *Historia powszechna 1989–2011*, Warszawa 2011, s. 319.
- Źródło: dostępny w internecie: <https://www.polskieradio.pl/39/156/Artykul/1000471,Saddam-Husajn-demon-naszych-czasow>.

Konflikty bliskowschodnie

Oś czasu – konflikty bliskowschodnie

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Wprowadzenie

“ Znaczenie regionu bliskowschodniego

Bogate złoża tego surowca [ropy naftowej] odkryto na początku wieku w Persji. Szybko okazało się jednak, że cały region wokół Zatoki Perskiej oraz dolin rzeki Tygrysu i Eufratu na terenie Iraku obfituje w to bogactwo naturalne, w dodatku wysokiej jakości. Od połowy XX wieku popyt na ropę naftową zaczął wzrastać, zwłaszcza że własne zasoby USA zaczęły się kurczyć na skutek zapotrzebowania ze strony rozwijającej się gospodarki armii amerykańskiej. Dla Waszyngtonu sytuacja na [Bliskim Wschodzie](#) stawała się coraz istotniejszą kwestią. [...] Tym samym rozwój sytuacji w tym rejonie stał się problemem o znaczeniu strategicznym dla całego świata. Brak dostępu do ropy groził każdemu państwu ekonomicznym upadkiem. [...] Rosnące światowe zapotrzebowanie na ropę przyniosło także ogromne dochody państwom, na terytorium których znajdowały się główne złoża tego surowca. Umożliwiło to szybki wzrost dochodu narodowego dotąd ubogich państw [...].

Źródło: *Znaczenie regionu bliskowschodniego*, [w:] Edward Czapiewski, Jakub Tyszkiewicz, *Historia powszechna, wiek XX*, Warszawa 2012, s. 622.

Polecenie 1

Wyjaśnij, dlaczego sytuacją na Bliskim Wschodzie były zainteresowane nie tylko tamtejsze państwa, ale także USA i kraje europejskie.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Powstanie Państwa Izrael i początek konfliktu żydowsko-arabskiego

Po 1945 roku na obszarze Bliskiego Wschodu doszło kilkakrotnie do wojen lub sytuacji konfliktowych. Największym problemem, nierozwiązanym do dnia dzisiejszego, pozostaje konflikt arabsko-żydowski.

Początków sporu należy dopatrywać się w wydarzeniach z końca XIX wieku. W 1897 roku w Bazylei (miasto w Szwajcarii) z inicjatywy **Teodora Herzla** odbył się **I Światowy Kongres Syjonistyczny**. Dyskutowano na nim o konieczności odbudowania państwa żydowskiego w Palestynie, odwołując się do funkcjonowania organizmu państwowego na tym obszarze w starożytności.

“ Deklaracja niepodległości Izraela

Naród żydowski powstawał w Ziemi Izraela. Tutaj ukształtowała się jego duchowa, religijna i państwowa tożsamość. Tutaj po raz pierwszy stworzył on państwo. Tutaj stworzył skarby kultury ogólnoludzkiej i przekazał całemu światu wieczną Księgę nad księgami.

A później, gdy siłą wygnano naród z jego ziemi, Żydzi zachowali z nią łączność i nigdy nie przestawali się modlić i mieć nadzieję na to, że do niej powrócą i że odtworzą w niej swoją polityczną wolność.

Kierowani tym historycznym i tradycyjnym przywiązaniem, Żydzi w każdym pokoleniu dążyli do tego, by powrócić do swojej dawnej ojczyzny.

W roku 5657 (1897), wezwany przez duchowego ojca Państwa Żydowskiego – Theodora Herzla, zebrał się Pierwszy Kongres Syjonistyczny i ogłosił prawo narodu żydowskiego do narodowego odrodzenia w swojej własnej ojczyźnie.

Źródło: dostępny w internecie: <http://libr.sejm.gov.pl/tek01/txt/konst/izrael-1.html>.

Teodor Herzl, ojciec duchowy państwa żydowskiego

Źródło: E. M. Lilien, domena publiczna.

Polecenie 2

Wy tłumacz, dlaczego Palestyna była dla Żydów miejscem szczególnym.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Polecenie 3

Wymień czynniki, dzięki którym Żydom udało się zachować poczucie jedności mimo rozproszenia po całym świecie (skorzystaj także z wiedzy pozaźródłowej).

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Polecenie 4

Wyjaśnij, czym jest 'wieczna Księga nad księgami'.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Polecenie 5

Wyłumacz, dlaczego w tekście podane są dwie daty zwołania Pierwszego Kongresu Syjonistycznego: 5657 i 1897.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Kongres syjonistyczny zapoczątkował przyjazdy Żydów do Palestyny. Nie budziło to sprzeciwu ze strony tutejszych arabskich mieszkańców, dopóki napływ ten nie był znaczący. Kiedy jednak w **1917 roku** brytyjski minister spraw zagranicznych **Arthur Balfour** [czyt.: artur balfor] uznał za zasadne aspiracje syjonistów do utworzenia państwa żydowskiego w Palestynie (z zachowaniem praw innych narodowości zamieszkujących ten obszar) i zwiększyła się liczba przybywających do Palestyny Żydów, arabscy mieszkańcy poculi się zagrożeni i rozpoczęły się pierwsze konflikty i starcia. Gdy sytuacja Żydów w Europie stawała się coraz trudniejsza, coraz więcej ich decydowało się na wyjazd na Bliski Wschód, co z kolei powodowało eskalację napięć.

Brytyjczycy, którzy sprawowali z ramienia Ligi Narodów mandat w Palestynie (należącej do Turcji, zanim została brytyjskim terenem mandatowym), zmuszeni byli przed II wojną światową, i w trakcie jej trwania, ograniczać przyjazdy ludności żydowskiej. Także po zakończeniu wojny Żydzi, którzy przetrwali Zagładę, próbowali przedostać się do Palestyny. Wydawało się, że idea powstania państwa żydowskiego w tej sytuacji jest wyjątkowo słuszna. Syjoniści starali się przekonać do niej Brytyjczyków i wpłynąć na zmianę decyzji o zahamowaniu przyjazdów Żydów do Palestyny, sięgając po argumenty siłowe: **w 1946 roku doszło do wysadzenia hotelu w Jerozolimie**, w którym znajdowały się brytyjskie urzędy.

Żydowski terroryzm - Irgun Cwai Leumi

((A. Krawczyk

Żydowski terroryzm - Irgun Cwai Leumi

22 lipca 1946 r. z rozkazu [Menachema Begina](#), dowódcy [Irgun Cewai Leumi](#), został wysadzony Hotel Król Dawid. Pod gruzami śmierć poniosło 91 osób, 28 Brytyjczyków, 41 Arabów, 17 Żydów i 5 osób innych narodowości.

Do dnia dzisiejszego jest to najkrwawszy jednostkowy atak terrorystyczny w Palestynie. W wyniku tego czynu [Hagana](#) wyłamała się z wspólnego 'żydowskiego ruchu oporu' i zapowiedziała zaprzestanie ataków na brytyjskie cele. Masakra ta sprowokowała gorzkie nastroje antyżydowskie i antysyjonistyczne w całej Anglii. 30 października Irgun wysadził w powietrze część dworca kolejowego w Jerozolimie. 1 października 1946 r. zostały podłożone ładunki wybuchowe w pobliżu brytyjskiej ambasady w Rzymie, które uszkodziły budynek. Do zamachu przyznała się organizacja Begin.

1 marca 1947 żydowscy terroryści zaatakowali brytyjski klub oficerski w specjalnej strefie bezpieczeństwa w GoldschmidtHouse na King George Street w Jerozolimie, zginęło 17 brytyjskich oficerów. Żydowscy bojownicy zaatakowali magazyny armii brytyjskiej w Haderze, Hanna Pardes i Beit Lyd oraz zaatakowali konwój brytyjski w Hajfie. W trakcie tych operacji kilkudziesięciu żołnierzy brytyjskich poniosło śmierć, a jeszcze więcej zostało rannych. W odpowiedzi Brytyjczycy narzucili prawo wojenne żydowskim dzielnicom Jerozolimy i dzielnicom Tel-Awiwu [...].

Źródło: dostępny w internecie: <https://palestyna.wordpress.com/2010/03/21/zydowski-terroryzm-irgun-cwai-leumi/>.

Ćwiczenie 1

Wskaż, jaki charakter miały przedsięwzięcia militarnych organizacji żydowskich.

☐ obywatelskiego nieposłuszeństwa

☐ propagandowy

☐ terrorystyczny

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 2

Wskaż, w jakim celu organizacje żydowskie podejmowały akcje militarne.

☐ Nakłonięcia Brytyjczyków do rozwiązania problemu żydowskiego.

☐ Zwrócenia uwagi opinii międzynarodowej na problem żydowski.

☐ Wymordowania wszystkich Brytyjczyków zamieszkujących teren mandatowy.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Brytyjczycy odwołali się do mediacji ONZ. Organizacja powołała specjalną **Komisję Palestyńską**, która miała znaleźć rozwiązanie. Przygotowany przez nią plan zakładał podział Palestyny na trzy strefy: dwa odrębne państwa – żydowskie i arabskie oraz Jerozolimę posiadającą status terytorium znajdującego się pod administracją ONZ. Jak można było się spodziewać, takie rozwiązanie nie usatysfakcjonowało Arabów. Już na przełomie 1947 i 1948 roku doszło do walk między arabskimi i żydowskimi oddziałami paramilitarnymi. Natomiast **proklamowanie 14 maja 1948 roku Państwa Izrael** doprowadziło do pierwszej wojny izraelsko-arabskiej.

“ Deklaracja niepodległości Izraela

[...] Katastrofa, która niedawno spadła na naród żydowski – mord milionów Żydów w Europie – była kolejnym wyrazistym potwierdzeniem konieczności rychłego rozwiązania problemu bezdomności narodu poprzez odbudowanie w Ziemi Izraela państwa żydowskiego. Państwa, które otworzyłoby swoje bramy szeroko dla każdego Żyda, a narodowi przydałoby status uznanego członka społeczności narodów.

[...] Podczas II wojny światowej żydowska społeczność tego kraju wniosła swój udział do walki toczonej przez kochające pokój i wolność narody z siłami nazistowskimi. Krew jej żołnierzy i wojenny wysiłek dały jej miejsce pomiędzy tymi, którzy utworzyli Narody Zjednoczone. 29 listopada 1947 roku Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych przyjęło rezolucję wzywającą do ustanowienia państwa żydowskiego w Ziemi Izraela. Zgromadzenie Ogólne domagało się od mieszkańców Ziemi Izraela, by podjęli kroki niezbędne dla implementacji tej rezolucji. To uznanie prawa narodu żydowskiego do ustanowienia swojego państwa jest NIEODWOŁALNE (IRREVOCABLE).

To prawo jest naturalnym prawem narodu żydowskiego do bycia panami własnego losu, jak inne narody, w swoim suwerennym państwie.

[...] Ogłaszamy, że z chwilą wygaśnięcia mandatu w dniu dzisiejszym, wieczorem 6 ijar 5708 (15 maja 1948), do ustanowienia wybranych w zgodzie z konstytucją przyjętą do dnia 1 października 1948 władz państwa, Rada Narodowa pełnić będzie funkcję Tymczasowej Rady Państwa, a jej organ wykonawczy, Rząd Narodowy, będzie Tymczasowym Rządem Państwa Żydowskiego, zwanego Izraelem.

Państwo Izrael otwarte będzie dla żydowskiej imigracji z Diaspory i będzie wspierać rozwój kraju dla pożytku wszystkich jego mieszkańców. Zbudowane będzie na podstawach wolności, sprawiedliwości i pokoju – tak jak je widzieli prorocy Izraela. Państwo żydowskie zapewni wszystkim swoim mieszkańcom równość społeczną i polityczne prawa niezależnie od wyznania, rasy i płci. Gwarantować będzie wolność wyznania, sumienia, słowa, edukacji i kultury. Chronić będzie miejsca święte wszystkich religii i będzie postępować zgodnie z Kartą Narodów Zjednoczonych.

Państwo Izrael jest gotowe do współpracy z przedstawicielami Narodów Zjednoczonych we wprowadzaniu w życie rezolucji z dnia

29 listopada 1947 roku oraz podjęcie kroki mające na celu ekonomiczne zjednoczenie Ziemi Izraela.

Zwracamy się do Narodów Zjednoczonych z wezwaniem o pomoc dla narodu żydowskiego w odbudowie swego Państwa i o przyjęcie Państwa Izrael w poczet wspólnoty narodów.

Wzywamy – w samym centrum wymierzonej w nas napaści – arabskich mieszkańców Państwa Izrael do zachowania pokoju i współpracy w tworzeniu państwa na podstawie pełnego i równego obywatelstwa i należytej reprezentacji w jego tymczasowych i trwałych instytucjach.

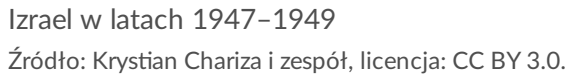
Wyciągamy przyjazną dłoń do wszystkich sąsiadujących z nami państw i ich narodów oferując pokój i zgodne sąsiedztwo. Zwracamy się z wezwaniem do ustanowienia więzów współpracy z niezależnym narodem żydowskim zamieszkałym na swojej ziemi. Państwo Izrael gotowe jest wziąć udział we wspólnym wysiłku rozwoju całego Bliskiego Wschodu.

Wzywamy cały naród żydowski w Diasporze, by zjednoczył się poprzez imigrację i odbudowę z Państwem Izrael i stał u jego boku w dziele odbudowy i realizacji odwiecznego marzenia całych pokoleń – odrodzenia Państwa Izraela.

Z całą ufnością w Opoce Izraela, podpisujemy się własnoręcznie pod tą deklaracją przyjętą na sesji Tymczasowej Rady Państwa, na ziemi ojczyźnej, w mieście Tel-Awiwie, w ten szabat, piątego dnia miesiąca ijar 5708 roku (14 maja 1948 roku).

Źródło: dostępny w internecie: <http://libr.sejm.gov.pl/tek01/txt/konst/izrael-1.html>.

Państwa arabskie – Arabia Saudyjska, Egipt, Irak, Liban, Syria, [Transjordania](#)
– nie uznały powstałego Izraela. Pierwszy konflikt zakończył się sukcesem młodego państwa i zajęciem kolejnych obszarów palestyńskich. Blisko 750 tys. Palestyńczyków musiało opuścić swoje dotychczasowe siedziby. Izrael zwyciężył m.in. dzięki wsparciu ZSRS (później nastąpi zmiana sojuszy: Izrael znajdzie wsparcie USA, natomiast państwa arabskie będą korzystały z pomocy ZSRS). Porozumienie osiągnięto także dzięki mediacjom ONZ.

Źródło: Krystian Chariza i zespół, licencja: CC BY 3.0.

Polecenie 7

Przyjrzyj się mapie i wskaż różnicę między propozycjami ONZ a kształtem państwa izraelskiego w 1949 roku.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

W Izraelu rozpoczęło się także stabilizowanie władzy. Państwo żydowskie miało być **'ojczyzną dla wszystkich Żydów'**. Obowiązywała demokracja parlamentarna. Władza ustawodawcza spoczywała w rękach jednoizbowego **Knesetu**. Wprowadzono szerokie ustawodawstwo socjalne, ale funkcjonowały też zasady wolnego rynku. Sytuacja ekonomiczna poprawiła się dzięki znaczącej pomocy amerykańskiej oraz funduszom z Republiki Federalnej Niemiec (RFN) przyznanych Izraelowi w ramach porozumienia o odszkodowaniach za prześladowania i zagładę Żydów. Ciągłe wzrastała liczba mieszkańców. Starano się przejmować pod osadnictwo ziemie pustynne, budując sieć irygacyjną. Rozpowszechnioną formą gospodarowania były rolnicze spółdzielnie produkcyjne – kibuce.

Na spornym terytorium powstawały jednak **ugrupowania antyżydowskie**. Większość z nich połączy się później i wejdzie w skład **Organizacji Wyzwolenia Palestyny (OWP)** (1964). Jej przywódcą przez lata będzie **Jasir Arafat** (wcześniej przywódca *Al-Fatah*). Głównym celem OWP stanie się doprowadzenie (na drodze zbrojnej) do utworzenia palestyńskiego państwa na ziemiach odebranych Izraelowi. OWP i organizacje pokrewne często dokonywały aktów terrorystycznych, np. atakowały samoloty pasażerskie. Jedną z najtragiczniejszych kart konfliktu jest zamordowanie

11 izraelskich sportowców podczas olimpiady w Monachium w 1972 roku. Zamachu dokonała palestyńska organizacja Czarny Wrzesień.

Tablica upamiętniająca tragedię izraelskich sportowców, znajdująca się przy stadionie olimpijskim w Monachium

Źródło: High Contrast, licencja: CC BY-SA 3.0.

Polecenie 8

Oceń czyn Czarnego Września. Wyjaśnij, dlaczego członkowie organizacji zdecydowali się na taki krok.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Jedną z przyczyn stałych napięć było nierozwiązanie problemu uchodźców palestyńskich. Przebywali oni we wszystkich państwach arabskich, ale ich największe skupiska były w Egipcie i Jordanii.

Praktycznie cały czas dochodziło również do konfliktów granicznych pomiędzy Izraelem a państwami arabskimi. Izrael też przekraczał ustalenia międzynarodowe. **W 1951 roku przyłączył wschodnią część Jerozolimy i ogłosił ją swoją stolicą.** W kolejnych latach Egipt próbował zamknąć dostęp Izraela do Morza Czerwonego, blokując port Eljat, a w 1956 roku prezydent Egiptu Gamal Abdel Naser ogłosił akt **nacjonalizacji Kanału Sueskiego**. Ta druga decyzja uderzała w politykę Francji i Wielkiej Brytanii, toteż Izrael wspólnie z dwoma wspomnianymi państwami zaatakował Egipt jeszcze w tym samym roku. Pomimo sukcesu militarnego, Izrael poniósł porażkę dyplomatyczną. Konflikt spotkał się z protestem USA

Do 1967 roku nie doszło do wojny, niemniej **konflikty graniczne i akty terroru** stały się nieodłącznym elementem stosunków arabsko-żydowskich. Jakikolwiek propozycje zmian także w sferze ekonomicznej zgłaszane przez Izrael były torpedowane przez państwa arabskie, jak choćby próba zbudowania elektrowni wodnej na rzece Jordan.

5 czerwca 1967 roku Izrael rozpoczął kolejny konflikt na zasadzie wojny prewencyjnej. Przyczyn było kilka:

- [illegible]

Źródło: Krystian Chariza i zespół, licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 3

Odczytaj z mapy *Izrael w latach 1956-1982*, jakie tereny zajęły siły izraelskie. Zaznacz prawidłową odpowiedź.

- ☐ tylko wzgórze Golan i Strefę Gazy
- ☐ Półwysep Synaj, Zachodni Brzeg Jordanu, wzgórze Golan, Strefę Gazy oraz całą Jerozolimę
- ☐ tylko półwysep Synaj i część Jerozolimy

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

ONZ nakazało Izraelowi opuszczenie zajętych terytoriów. Tym razem jednak Izrael nie podporządkował się, a ponadto zaczął tworzyć **politykę faktów dokonanych** na zajętych terytoriach, rozpoczynając na nich **osadnictwo żydowskie**. Doprowadziło to do wielu aktów terroru po obydwu stronach.

Działania zbrojne podczas wojny sześciodniowej

Źródło: a. nn., domena publiczna.

Konflikt bliskowschodni

Lata siedemdziesiąte XX wieku

Izrael w latach 1956-1982

Źródło: Krystian Chariza i zespół, licencja: CC BY 3.0.

W październiku **1973 roku** Egipt i Syria zaatakowały Izrael. Stało się to w dzień jednego z najważniejszych świąt żydowskich: **Jom Kippur**. Atak był zaskoczeniem dla Izraela. Dodatkowo w zdobyciu przewagi przez państwa arabskie w pierwszych dniach konfliktu pomocne okazało się nowoczesne uzbrojenie dostarczone przez ZSRS. Jednak wsparcie USA dla Izraela pozwoliło na przełamanie kryzysu. Walki przerwano na wyraźne

wezwanie ONZ. Nie doprowadzono jednak do zawarcia porozumienia i zażegnania problemu. Ta próba częściowo powiodła się w 1979 roku. W amerykańskim mieście **Camp David** [czyt.: kamp dejwid] udało się doprowadzić do podpisania układu pokojowego pomiędzy Egiptem a Izraelem. Pozwolił on na nawiązanie stosunków dyplomatycznych między państwami. **Na jego podstawie wojska izraelskie wycofały się też z półwyspu Synaj.** Pozostałe państwa arabskie nie uznały tego pokoju, Egipt znalazł się też w politycznej izolacji. Premier Izraela i prezydent Egiptu Muhammad Anwar as-Sadat zostali laureatami Pokojowej Nagrody Nobla za rok 1978. Premierem Izraela był wówczas **Menachem Begin** [czyt.: mehnajm begin] urodzony w Polsce, który do Izraela przedostał się z armią Andersa.

Ochotnicy arabscy

Źródło: a. nn., domena publiczna.

Polecenie 10

Napisz komentarz do zdjęcia, uwzględniając liczebność, uzbrojenie ochotników, a także towarzyszący im nastrój.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Trudne lata osiemdziesiąte

W **Bejrucie** (na terytorium Libanu) znajdowała się kwatera OWP. Izrael postanowił przeciwdziałać arabskiemu terroryzmowi i zaatakował **w czerwcu 1982** roku Liban, wykorzystując trwającą tam wojnę domową. Na zajętych terenach utworzono strefę bezpieczeństwa, zarządzaną przez organizacje proizraelskie. Natomiast bojownicy

palestyńscy musieli opuścić Bejrut. Osłabienie OWP nie zmniejszyło terroryzmu przeciwko Izraelowi. Aktywność zaczęła wykazywać kolejna organizacja – [Hezbollah](#).

W toku działań wojennych Izrael okupował Strefę Gazy, Zachodni Brzeg Jordanu i wschodnią Jerozolimę. **W 1987 roku** w utworzonych tam obozach dla uchodźców palestyńskich rozpoczęło się powstanie Palestyńczyków, **tzw. intifada**, czyli 'wojna kamieni'. Najbardziej charakterystycznym elementem powstania było atakowanie żydowskich oddziałów wojskowych za pomocą kamieni i butelek z benzyną. Arabowie, podejmując strajki, demonstracje, a także akcje terrorystyczne, próbowali doprowadzić do zakończenia żydowskiej okupacji Zachodniego Brzegu Jordanu i Strefy Gazy. Pierwsza intifada trwała do początku lat dziewięćdziesiątych. Izrael

– mimo zastosowania wielu restrykcji – nie mógł skutecznie jej przeciwdziałać.

W listopadzie OWP, wykorzystując intifadę, **proklamowała powstanie państwa palestyńskiego ze stolicą w Jerozolimie**. Arafat w kwietniu 1989 roku został pierwszym palestyńskim prezydentem. Intifada miała też wpływ na powstanie nowej organizacji o nazwie [Hamis – Islamski Ruch Oporu](#), zakładającej 'walkę przeciwko Izraelowi na każdym centymetrze Palestyny'. Od połowy 1989 roku do 1992 do Izraela przybyło ponad 350 tys. Żydów z ZSRS. To znowu zaostriżyło agresję arabską.

Konflikt arabsko-żydowski na przełomie XX i XXI wieku

W 1993 roku nastąpił przełom w stosunkach palestyńsko-izraelskich. W wynegocjowanej w Oslo i podpisanej w Waszyngtonie umowie doszło do **wzajemnego uznania Izraela i OWP**. Izrael zobowiązał się również do **wycofania swoich wojsk ze Strefy Gazy i Zachodniego Brzegu Jordanu**. Wyraził także akceptację dla tworzenia państwa palestyńskiego. Była to zapowiedź utworzenia **Autonomii Palestyńskiej**. Niestety, nie do końca doszło do uspokojenia konfliktu. Część ugrupowań islamskich i żydowskich nie uznała podpisanego porozumienia. [Icchak Rabin](#) został postrzelony przez izraelskiego ekstremistę i zmarł, inny przeciwnik porozumienia zabił 29 modlących się Palestyńczyków. Porozumienie negował też Hamis.

Autonomia Palestyńska miała istnieć 5 lat, a po niej miało nastąpić proklamowanie właściwego państwa palestyńskiego. Stopniowo poszerzano też obszar autonomiczny. Niestety, między OWP a Hamasem coraz częściej dochodziło do starć zbrojnych. **W 2000 roku Hamis wezwał do otwartej walki ze 'zdradziecką OWP'**. We wrześniu tego roku wybuchło również antyizraelskie powstanie nazwane **II intifadą**. Przez cały czas Hamis organizował też zamachy, których ofiarami padała przede wszystkim ludność cywilna. Eskalacja napięć nastąpiła w 2002 roku. Rząd izraelski, reagując na akty terroru, przeprowadził operację wojskową na terenie Autonomii. Chyba najbardziej znanym elementem tej akcji było oblężenie Bazyliki Narodzenia Pańskiego (schroniło się w niej prawie 200 żołnierzy palestyńskich).

W 2004 roku nastąpiła krótka przerwa w konflikcie. Jej powodem była **śmierć Arafata**. Niestety, po jego śmierci wzrosło znaczenie Hamasu i radykałów. Podobnie po sukcesie w wyborach parlamentarnych w Izraelu **Ariela Szarona**, lidera **Likudu**, rząd izraelski coraz mniej chętnie dążył do porozumienia. Od 2002 roku rozpoczęła się **budowa wysokiego muru**, którym Izraelczycy postanowili się odgrodzić od Palestyńczyków, co na pewno utrudnia przenikanie ekstremistów na terytorium państwa żydowskiego. Od 2009 roku podobny mur jest wznoszony na granicy z Egiptem (jednak za zgodą tego państwa).

Terenem, na którym panowała najbardziej napięta sytuacja, była Strefa Gazy. Tutaj bardzo często Palestyńczycy dokonywali akcji terrorystycznych. Szaron, mimo niechęci do szukania porozumienia, w 2005 roku zdecydował się zlikwidować kilka osiedli żydowskich w Strefie Gazy oraz na Zachodnim Brzegu. Nie uspokoiło to jednak sytuacji, przeciwnie – doszło do jej zaostrzenia, ponieważ Hamas uznał krok Szarona za oznakę słabości i wzmógł akcje terrorystyczne. Trudno było też prowadzić jakiegokolwiek rokowania z przedstawicielami Autonomii Palestyńskiej, ponieważ o ile prezydent Autonomii Mahmud Abbas reprezentował umiarkowaną politykę i dążył do kompromisu, o tyle ze strony środowisk lokalnych – w związku z wygraniem przez Hamas wyborów samorządowych w 2006 roku – nie było woli porozumienia.

Konflikt izraelsko-palestyński pozostaje nadal nierozwiązany. Okresy spokoju przeplatają się z momentami eskalacji działań wojennych. Pytanie, czy uda się kiedyś doprowadzić do uspokojenia sytuacji, jest wciąż otwarte.

Podpisanie porozumienia 13 września 1993 roku. Na zdjęciu od lewej: Icchaka Rabina, Billa Clintona, Jasira Arafata

Źródło: Vince Musi, domena publiczna.

Polecenie 11

Wyjaśnij, dlaczego na zdjęciu przedstawiającym podpisanie porozumienia między Icchakiem Rabinem a Jasirem Arafatem jest też amerykański prezydent Bill Clinton.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Polecenie 12

Stwórz kalendarium arabsko-żydowskiego konfliktu, uwzględniając jego najważniejsze etapy. Zastanów się, czy istnieje szansa na trwałe porozumienie między stronami tego konfliktu. Rozważ problem za pomocą analizy SWOT.

Poniżej znajduje się wyjaśnienie, jak to zrobić:

1. Poszukaj odpowiedzi na pytanie: Jak jest? lub Jak było?.
2. Następnie odpowiedź na pytania: Jak być powinno?
3. Kolejnym etapem jest poszukanie odpowiedzi na pytanie: Dlaczego nie jest tak, jak być powinno?. Sformułuj błędy.
4. W ostatnim etapie spróbuj sformułować wnioski końcowe. Wypisz je. Wnioski powinny doprowadzić do sformułowania celów.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Bezspornie konflikt izraelsko-arabski był i jest dominującym problemem w historii powojennej Bliskiego Wschodu, ale nie jedynym istotnym. Państwem, które odgrywało ważną rolę w tworzeniu frontu przeciwko Izraelowi, był Egipt. Po II wojnie światowej w kraju tym nastąpił wzrost demograficzny, natomiast sytuacja polityczna i ekonomiczna pozostawiała wiele do życzenia. W związku z tym często dochodziło do napięć społecznych. Sprzyjały im też nieudolne rządy **króla Faruka**. Monarcha był nastawiony prozachodnio (przede wszystkim probrytyjsko). Nie przeszkadzały mu stacjonujące w strefie Kanału Sueskiego wojska brytyjskie. Niechęć społeczną budziły też panująca w otoczeniu królewskim korupcja i marnotrawienie pieniędzy przeznaczanych na wystawne życie monarchy i jego otoczenia.

W społeczeństwie egipskim coraz większą rolę zaczęły odgrywać ugrupowania opozycyjne, m.in. **Bractwo Muzułmańskie**. Także w wojsku funkcjonował od 1949 roku tajny Komitet Wolnych Oficerów. Kiedy w 1951 roku wybuchły w Kairze zamieszki antyzachodnie, Faruk nakazał wojsku ich stłumienie. Opozycyjna grupa wykorzystała to, występując przeciwko monarsze.

W 1952 roku król został zmuszony do abdykacji, a w 1953 roku proklamowano Egipt republiką. W grupie oficerów, która dokonała zamachu, był **Gamal Abdel Naser** – właśnie on stanął wkrótce na czele państwa, sprawując faktycznie władzę dyktatorską.

Gamal Abdel Naser (1918–1970) – egipski oficer i polityk, prezydent Egiptu, sprawujący władzę autorytarną w latach 1954–1970

Źródło: a. nn., domena publiczna.

Polecenie 13

Wskaż na poniższej ilustracji, wśród egipskich oficerów Gamala Abdela Nasera.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Komitet Wolnych Oficerów

Źródło: a. nn., domena publiczna.

Chcąc spełnić aspiracje części społeczeństwa egipskiego, skonfiskował ziemie królewskie i wielkich właścicieli, a następnie rozdzielił je między chłopów. Zlikwidował opozycję w kraju. Wynegocjował z Brytyjczykami, że w ciągu dwóch lat ich wojska wycofają się ze strefy Kanału Sueskiego. Naser nadal planował działania przeciw Izraelowi oraz wspierał arabskie ruchy niepodległościowe. Do prowadzenia działań wojennych potrzebne było jednak wsparcie finansowe, które umożliwiłoby Egiptowi przeprowadzenie modernizacji armii. USA odmówiły jednak kredytowania Egiptu.

Naserowi nie udało się także otrzymać pożyczki z Banku Światowego na budowę zapory na Nilu w Asuanie. Naser nazwał ten projekt 'piramidą dla żyjących'. Jego realizacja miała umożliwić irygację i zwiększenie powierzchni pól uprawnych w Egipcie o 1/3 oraz zapewnić energię elektryczną. Odmowa Banku (w dużej mierze finansowanego przez rząd amerykański) wzmocniła antyzachodnie nastawienie Nasera i najprawdopodobniej zrodziła kolejny pomysł.

Zanim jednak doszło do jego realizacji, **Egipt uzyskał od ZSRS 200 mln dolarów kredytu**. Naser za otrzymane fundusze zakupił broń w krajach komunistycznych. Spłatę pożyczki miały umożliwić dostawy bawełny.

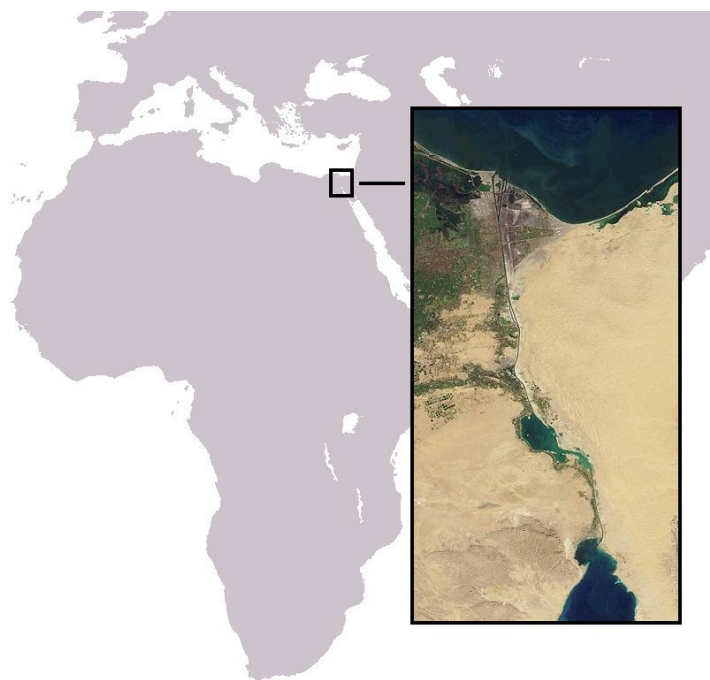
Ćwiczenie 4

Wskaż, dlaczego ZSRS udzielił wsparcia finansowego Egiptowi.

- ☐ w ramach poparcia dla każdego kraju, który prezentował antyzachodnie sympatie
- ☐ ze względu na prywatną przyjaźń między Chruszczowem a Naserem
- ☐ zależało mu na egipskiej bawełnie

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Kanał Sueski

Zdjęcie satelitarne Kanału Sueskiego

Źródło: a. nn., licencja: CC BY 2.5.

Ćwiczenie 5

Wskaż, dlaczego Kanał Sueski odgrywał tak ważną rolę.

- ☐ Była to najkrótsza droga z Europy na Ocean Indyjski.
- ☐ Był bardzo dochodową inwestycją.
- ☐ Kanał Sueski był jedną z najpiękniejszych atrakcji turystycznych.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 6

Przypomnij i zaznacz, kiedy został wybudowany Kanał Sueski.

- ☐ w latach 1859–1869
- ☐ w latach 1901–1911
- ☐ w latach 1814–1824

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Do 1956 roku Kanał Sueski pozostawał w rękach francusko-brytyjskiej spółki i to ona czerpała dochód z jego użytkowania. **W 1956 roku Naser ogłosił decyzję o nacjonalizacji Kanału.**

Manifestacja radości po ogłoszeniu decyzji o nacjonalizacji Kanału Sueskiego

Źródło: a. nn., domena publiczna.

Polecenie 14

Wyjaśnij, dlaczego społeczeństwo egipskie przyjęło decyzję Nasera z wielką radością.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Izrael w latach 1956-1982

Źródło: Krystian Chariza i zespół, licencja: CC BY 3.0.

Krok ten uderzał nie tylko w finanse Brytyjczyków i Francuzów, ale również zagrażał transportowi surowców, a zwłaszcza ropy naftowej do Europy Zachodniej. Wielka Brytania i Francja postanowiły wobec tego zmusić Nasera do zachowania *status quo*. W działaniach przeciw Egiptowi wspierał ich także Izrael, gospodarka państwa żydowskiego odczuwała bowiem bardzo wyraźnie egipską blokadę transportu przez Kanał Sueski. Kraje, które zdecydowały się na interwencję, nie skonsultowały swojego działania z USA. **29 października 1956 roku** Izrael uderzył przez pustynię Synaj na Egipt, natomiast desant brytyjsko-francuski przejął port w Suezie i całą strefę Kanału.

Źródło: Krystian Chariza i zespół, licencja: CC BY 3.0.

Agresja została potępiona zarówno przez USA, jak i ZSRS, który groził podjęciem kroków zbrojnych przeciwko państwom zachodnim. USA wycofały pomoc finansową dla Francji, Wielkiej Brytanii i Izraela. W efekcie tych gróźb i działań wojska francusko-brytyjskie zostały wycofane z Egiptu. Dla krajów zachodnich była to porażka, Naser odniósł sukces, choć raczej o charakterze propagandowym. Zatopienie floty egipskiej w wodach Kanału na ponad rok uniemożliwiło żeglugę po nim. Naser rozpoczął także bliską współpracę z ZSRS. Wprowadził do gospodarki planowość (plany 5-letnie), niemniej nie zniósł całkowicie własności prywatnej, utrzymał m.in. małe gospodarstwa rolne.

Jego następcą, od 1970 roku, został **Anwar Sadat**, sprawujący zgodnie z konstytucją z 1971 roku funkcję prezydenta. Sadat wprowadził ograniczony pluralizm polityczny, a w dziedzinie gospodarki 'ekonomiczną otwartość', która przejawiała się między innymi sprywatyzowaniem turystyki (ta dziedzina obok dochodów z transportu przez Kanał Sueski okazała się źródłem największych dochodów państwa). Doprowadził także do denacjonalizacji bankowości i transportu lotniczego.

Irak

Po 1945 roku nastroje antyzachodnie pojawiły się również w Iraku i Iranie. W Iraku mocna także była opozycja antymonarchiczna. Władze obwiniano między innymi o zawarcie niekorzystnego układu z Wielką Brytanią. Brytyjczycy nie płacili pełnej ceny za eksportowaną z Iraku ropę i żywność. To tylko pogłębiało i tak fatalną sytuację ekonomiczną. Na problemy polityczne i gospodarcze nakładały się religijne: rządziła mniejszość sunnicka, a większość społeczeństwa stanowili szyici.

W 1958 roku obalona została w Iraku monarchia i wprowadzono republikę. Próbowano przeprowadzić reformy społeczne. Niestety, ogłoszenie niepodległości przez Kuwejt w 1961 roku oraz powstanie Kurdów wprowadziło zamęt w Iraku i nie doszło do poprawy sytuacji społeczeństwa. Zmiana rządów zmusiła natomiast Wielką Brytanię do wycofania wojsk z Iraku (władze republikańskie nie wykazywały nastawienia prozachodniego). W kolejnych latach kilkakrotnie dochodziło do przewrotów wojskowych. Przewrót z 1968 roku doprowadził do władzy sunnickich oficerów z Ahmedem Husseinem al-Bakrem na czele, wśród nich był również młody **Saddam Husajn**.

Ćwiczenie 7

Przypomnij i wskaż, co spowodowało podział wyznawców islamu na szyitów i sunnitów.

Różne podejście do islamu: szyici byli zwolennikami reformowania religii w duchu liberalnym, sunniti natomiast twierdzili, że Koran stanowi zbiór praw niezmiennych.

Różnice w postrzeganiu kwestii następstwa po proroku: szyici uważali, że kalifem – następcą Mahometa, może zostać tylko osoba z nim spokrewniona, sunniti natomiast twierdzili, że kwestia pokrewieństwa nie ma znaczenia w przypadku następstwa.

Różne podejście do świętej wojny: szyici uważali, że należy ją kontynuować po śmierci Mahometa, a przede wszystkim rozszerzyć panowanie islamu na Europę, sunniti uznawali, że święta wojna zakończyła się wraz ze śmiercią Mahometa.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Oficerowie utworzyli Radę Rewolucyjnego Dowództwa na wzór egipski. Islam ogłoszono religią państwową. Wprowadzona zastała także centralizacja rządów na wzór sowiecki. Likwidowano opozycję, rozbudowano siły bezpieczeństwa. Podpisano porozumienie z Kurdami, dzięki któremu udało się uspokoić jeden z konfliktów wewnętrznych. Zakończono także nacjonalizację przemysłu, w tym naftowego. Oczywiście wywołało to

sankcje państw zachodnich, ale Irak przetrwał je dzięki podpisanemu porozumieniu z ZSRS i wsparciu finansowemu z Kremla. Przeprowadzono reformę rolną, rozbudowywano armię, a dzięki funduszom z handlu ropą (jej cena w połowie lat 70. wzrosła) wprowadzono program opieki społecznej, podwyższono pensje, obniżono podatki. **W 1979 roku na czele państwa stanął Saddam Husajn**, wcześniej sprawujący funkcję szefa tajnej policji.

Saddam Husajn (1937–2006) – iracki polityk, dyktator

Źródło: AFP/Getty-images, domena publiczna.

Rządy Saddama Husajna przypominały dyktaturę faszystowską. Jednym z elementów jego polityki zagranicznej miało być przywrócenie świetności państwa z okresu starożytności. Chciał też zostać liderem świata arabskiego. Mocarstwowe plany skłoniły go do budowy broni nuklearnej. Tajny plan został jednak przerwany, ponieważ podczas izraelskiego ataku lotniczego zniszczony został reaktor atomowy pod Bagdadem. Kolejnym krokiem były agresywne działania na arenie międzynarodowej. **W 1980 roku Irak zaatakował Iran**, licząc na osłabienie państwa po rewolucji islamskiej i tym samym szybkie zdobycie pól naftowych położonych w pobliżu Zatoki Perskiej. Wojna – mimo planowanej szybkiej kampanii – trwała kilka lat. Nie pomogło Saddamowi Husajnowi nawet użycie broni chemicznej.

Wojna iracko-irańska

Ćwiczenie 8

Zaznacz, w której bitwie I wojny światowej wykorzystano po raz pierwszy chlor.

☐ nad Somma

☐ pod Verdun

☐ pod Ypres

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 9

Wskaż, kto po raz pierwszy w historii działań bojowych użył toksycznych substancji.

☐ Rzymianie

☐ Chińczycy

☐ Grecy

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Przeciwko Saddamowi zmobilizowano fanatyczną armię walczącą w imię świętej wojny. Wojska irackie nie tylko nie wygrały, ale po dwóch latach zmagania Irańczycy wkroczyli na teren ich państwa. To z kolei obudziło obawy zarówno państw bliskowschodnich, jak i zachodnich czy ZSRS. Obawiano się, że przeniesienie rewolucji islamskiej na teren Iraku może całkowicie zdestabilizować sytuację na Bliskim Wschodzie. Irak uzyskał więc wsparcie finansowe oraz sprzętowe Kuwejtu, Arabii Saudyjskiej, Francji, USA i ZSRS, sięgające ponad 55 mld dolarów.

Iran także przeznaczał ogromne środki na wojnę. Dopiero zwiększenie wydobycia ropy naftowej przez Arabię Saudyjską i Kuwejt spowodowało spadek cen tego surowca i doprowadziło do spadku możliwości finansowych Teheranu. Sojusznicy Iraku zaczęli rozbudowywać także siły morskie w Zatoce Perskiej, atakując nimi irańskie statki, ale też instalacje przemysłu naftowego. Po omyłkowym zestrzeleniu przez USA irańskiego samolotu pasażerskiego 3 lipca 1987 roku [Ruhollah Chomeini](#), obawiając się, że USA oficjalnie przystąpią do wojny, zdecydował się więc na **rozejm** zaproponowany przez ONZ 20 sierpnia 1987 roku.

Efektom wojny, która nic nie zmieniła, była śmierć 120 tys. żołnierzy irackich i ponad 300 tys. irańskich. Irak wzmocnił swoją armię poprzez prowadzenie działań, ale też się zadłużył – zwłaszcza w Kuwejcie (na blisko 10 mld dolarów), stąd zrodził się pomysł zaatakowania

tego kraju. Jeszcze w trakcie wojny z Iranem w Iraku doszło do powstania Kurdów. W celu jego stłumienia Saddam Husajn użył broni chemicznej.

Atak Iraku na Kuwejt

2 sierpnia 1990 roku Irak zaatakował Kuwejt. Małe państwo z nieliczną armią zostało zdobyte w ciągu 48 godzin i wcielone do Iraku jako 19 prowincja.

Ćwiczenie 10

Wskaż, co mogło zadecydować o szybkim sukcesie Iraku w wojnie z Kuwejtem.

☐ nieliczna armia Kuwejtu

☐ brak funduszy w Kuwejcie

☐ niewielkie terytorium Kuwejtu

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Opinia międzynarodowa potępiła tę napaść. Rada Bezpieczeństwa ONZ wezwała Irak do wycofania się z Kuwejtu, nałożyła na niego sankcje i upoważniła państwa członkowskie do użycia siły (potwierdzono też tę decyzję w rezolucji z 29 listopada 1990 roku). Amerykanie przy wsparciu przede wszystkim Brytyjczyków przygotowali interwencję zbrojną pod kryptonimem '**Pustynna Tarcza**', której celem była ochrona zagrożonej Arabii Saudyjskiej. Dowódcą sił sprzymierzonych skierowanych do Iraku (38 państw znalazło się w koalicji przeciwko Irakowi) został amerykański gen. Norman Schwarzkopf. Z 16 na 17 stycznia 1991 roku rozpoczęły się naloty lotnicze (operacja 'Pustynna Burza'), a z 23 na 24 stycznia – działania wojsk lądowych ('Pustynny Miecz').

Wojska koalicji atakowały od strony morza, ale również z terytorium Arabii Saudyjskiej. Główną rolę odegrało jednak lotnictwo, które zniszczyło punkty strategiczne, a także samosterujące pociski rakietowe typu Tomahawk

[czyt.: tomahołk], naprowadzane wiązkami lasera. Okazało się, że będący na wyposażeniu armii irackiej sowiecki sprzęt wojskowy jest bardzo przestarzały.

100 godzin trwało odzyskiwanie Kuwejtu z rąk irackich. **Zniszczono całkowicie armię iracką.** Irakijczycy doprowadzili jednak do **kłęski ekologicznej** w rejonie Zatoki Perskiej, wylewając ogromne ilości ropy do wody. Podpalili także szyby naftowe w Kuwejcie.

((A. Chwalba

Charakter działań wojennych

W wojnie poza lotnictwem zasadnicze znaczenie przypadło mobilnym, kilkusobowym 'patrolom bojowym', składającym się z komandosów wyposażonych w samochody z wyciszonym silnikiem i broń palną z tłumikiem. Komandosi działali szybko i efektywnie. Niszczyli połączenia telekomunikacyjne, energetyczne, wyrzutnie rakiet. Skuteczność działania wojsk koalicji zrobiła wielkie wrażenie w świecie. Konflikt uznano za pierwszy przykład 'wojny elektronicznej' ze względu na decydujący udział elektroniki paraliżującej informatyczne sieci wrogiego państwa.

Źródło: A. Chwalba, *Charakter działań wojennych*, [w:] *Historia powszechna 1989–2011*, Warszawa 2011, s. 319.

Ćwiczenie 11

Wskaż prawdziwe stwierdzenia.

☐

Nadal liczba żołnierzy walczących w wojnie była czynnikiem decydującym o zwycięstwie.

☐

Konwencjonalne zmagania zostały zastąpione znacznie nowocześniejszymi sposobami prowadzenia działań.

☐

Wojna w Iraku miała podobny charakter jak działania wojenne w latach 1939–1945.

☐

Konflikt uświadomił wszystkim, że dokonał się ogromny postęp cywilizacyjny.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

USA najchętniej zaatakowałyby Bagdad i rozwiązały problem 'niespokojnego i niepewnego Iraku'. Obawiały się jednak reakcji opinii międzynarodowej. Husajn natomiast po klęsce odbudowywał armię. Przypuszczano też, że produkuje broń masowego rażenia. Z inspiracji USA i po uchwaleniu rezolucji ONZ zamierzano skontrolować zakłady, w których podejrzewano, że może być wytwarzany wzbogacony uran.

Ćwiczenie 12

Zaznacz, do czego służy wzbogacony uran?

☐ Do produkcji broni chemicznej.

☐ Do produkcji broni biologicznej.

☐ Do produkcji broni jądrowej.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Saddam Husajn nie zamierzał zgodzić się na kontrolę oenzetowskich inspektorów. Nie zmieniły jego decyzji sankcje gospodarcze nakładane na Irak. **Po ataku 11 września 2001 roku na nowojorskie wieżowce World Trade Center** [czyt.: 10rld trejd senter] Amerykanie uznali, że nadszedł odpowiedni moment, aby zrealizować plany ataku na Irak. Z hasłami walki z terroryzmem (domniemywano, że na terenie Iraku znajdują się siedziby islamskich fundamentalistów) przystąpili do walki. USA liczyły na to, że obalenie reżimu uspokoi sytuację na Bliskim Wschodzie, a przede wszystkim upowszechni demokrację, stąd operacji nadano kryptonim **'Iracka wolność'**. Atak rozpoczął się **20 marca 2003 roku**. Szybko rozbito armię iracką, a 13 grudnia 2003 roku udało się aresztować **Saddama Husajna, którego stracono 30 grudnia 2006 roku**. W Iraku utworzono strefy stabilizacyjne (jedna z nich znajdowała się pod opieką polskich wojsk). W sumie w Iraku stacjonowało 178 tys. żołnierzy, wśród nich – 168 tys. Amerykanów.

W 2005 roku przeprowadzone zostały wybory. Trudno jednak mówić, że doszło do stabilizacji sytuacji w Iraku. Amerykanie byli odbierani przez znaczną część społeczeństwa jako okupanci. Często dochodziło do wystąpień przeciwko siłom stacjonującym w Iraku. Po obaleniu Husajna uaktywniły się także konflikty między samymi Irakijczykami.

Podsumowaniem sytuacji mogą być słowa arcybiskupa Louisa Sako: 'Pod reżimem Saddama mieliśmy bezpieczeństwo, ale nie mieliśmy wolności. Teraz mamy wolność, ale nie mamy bezpieczeństwa'. Po wyborach w 2009 roku sytuacja trochę się uspokoiła. Zmniejszył się też kontyngent wojsk stacjonujących w Iraku – pozostali tylko Amerykanie.

Polecenie 15

Irakijczycy przejmują pewne elementy kultury zachodniej: golą brody, kobiety ubierają się w stroje europejskie. Odpowiedz, czy jednak udało się przeszczepić demokrację w tym kraju?

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Iran

Także w Iranie kontrolowanie wydobycia ropy przez Brytyjczyków było powodem wzrostu nastrojów opozycyjnych. Niechęć społeczeństwa obróciła się także przeciwko rządzącemu szachowi [Rezie Pahlawiemu](#), który tolerował tę sytuację. Utworzyła się mocna opozycja skupiona wokół **Frontu Narodowego**. Jej liderem został prawnik Mohammad Mossadegh. **W 1951 roku** opozycji powiodła się próba przekonania parlamentu do przeprowadzenia nacjonalizacji pól i rafinerii. Na czele rządu stanął przywódca Frontu Narodowego. Doprowadziło to do bojkotu ekonomicznego Iranu przez Wielką Brytanię i USA. To pogorszyło sytuację kraju. Dodatkowo z inicjatywy USA, w ramach programu 'zwalczania komunizmu', wszędzie tam, gdzie było to możliwe (a nowy premier został posądzony o sympatie komunistyczne, ponieważ w skład Frontu Narodowego wchodziło ugrupowanie komunistyczne Tudeh), zorganizowane zostały demonstracje i protesty, które zmusiły premiera do ustąpienia. Do kraju powrócił szach Reza Pahlawi. Wprowadził rządy bardzo ograniczające życie społeczne (zawiesił działalność parlamentu i utworzył tajną policję). Wzrost cen ropy w latach 70. zmotywował szacha do zreformowania państwa, rozbudowy przemysłu, infrastruktury transportowej. Pahlawi zlaicyzował także państwo, ograniczając rolę islamu do 'prywatnej sfery wyznania i moralności'. Zacieśnił ponadto kontakty z USA.

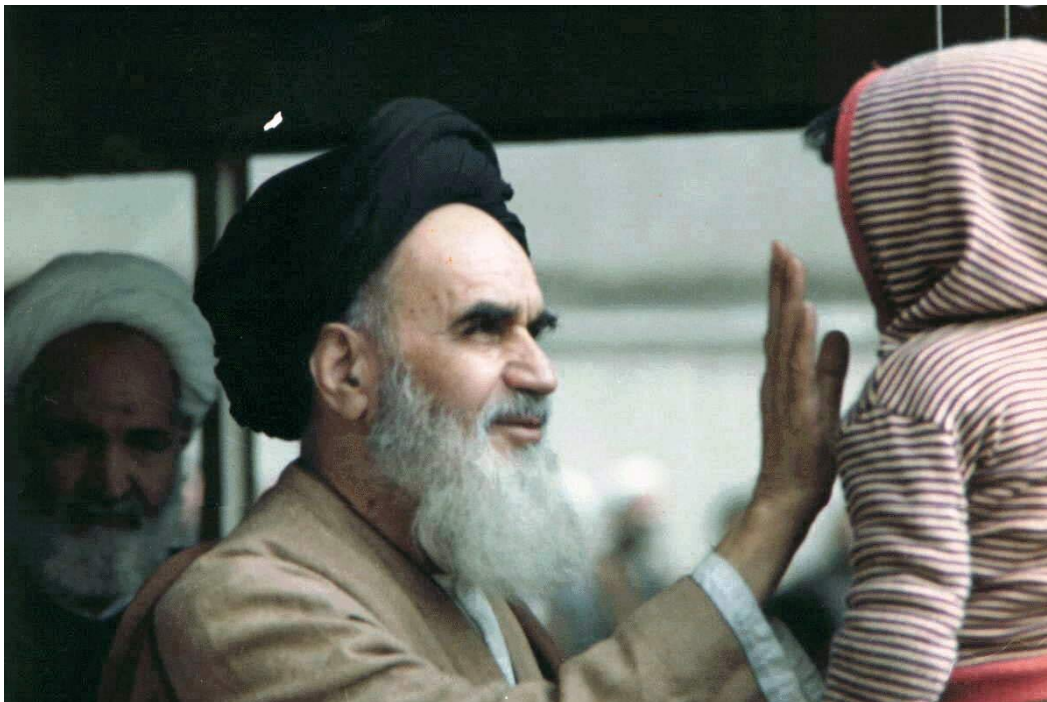

Mohammad Reza Pahlawi - szach Iranu

Źródło: MSgt. Denham (USAF), Fotografia, Department of Defense Visual Information Center, domena publiczna.

Niestety, szerząca się korupcja, korzystanie z dobrodziejstw reform przede wszystkim przez osoby związane z kręgami władzy nie przysporzyły sympatii szachowi. Niechęć sporej grupy społeczeństwa wzbudzała też religijna polityka dworu. Utworzyło się **opozycyjne środowisko muzułmańskich duchownych**, głoszących, że jedynym uprawnionym do istnienia bytem jest państwo oparte na sztywnych regułach religijnych, interpretowane przez autorytety religijne, tzw. ajatollahów. Wśród nich wyróżniał się Ruhollah Chomeini, podkreślający konieczność podporządkowania się państwa i społeczeństwa islamskim praktykom i prawu koranicznemu.

W efekcie pogarszającej się sytuacji, szerzącej propagandy, także religijnej, dochodziło do protestów społecznych i demonstracji. Tłumienie ich przez wojsko, aresztowania i represje doprowadzały do coraz większej eskalacji napięć. Kiedy dodatkowo przeciwko szachowi zbuntowała się część wojska, zmuszony został do ucieczki z kraju. Upadek monarchii i rewolucyjne nastroje wykorzystał Chomeini. Udało mu się powołać rząd, który miał uspokoić napięcia. Stopniowo jednak władza zaczęła przechodzić w ręce **Islamskiej Rady Rewolucyjnej** i dbającej o porządek **Islamskiej Gwardii Rewolucyjnej**. Zaczęły się represje wobec generałów i zwolenników reżimu szacha. Przez niespełna rok – od stycznia do listopada 1979 roku – wydano kilkaset wyroków śmierci.

Ruhollah Musawi Chomeini - autorytet religijny Iranu

Źródło: a. nn., domena publiczna.

Polecenie 16

Zwróć uwagę na sposób przedstawienia irańskich polityków na powyższych fotografiach. Wskaż, jaką różnicę dostrzegasz.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

W 1979 roku wprowadzono nową konstytucję, która **sankcjonowała muzułmański charakter państwa**. Przywrócono prawo koraniczne. Przywódcy religijni sprawowali kontrolę nad rządem. Na czele państwa stanął **Chomeini jako fakiħ**, czyli duchowy i polityczny przywódca narodu. Ogromną rolę odgrywały czuwająca nad przestrzeganiem prawa religijnego Rada Strażników i Gwardia Rewolucyjna. Skazywano na karę śmierci każdego, kto dopuścił się odstępstwa od prawa koranicznego. Represje dotyczyły także umiarkowanych zwolenników Chomeiniego, którzy poparli jego dążenia rewolucyjne.

Zakazano spożycia alkoholu, zamknięto się na 'zły Zachód' poprzez ograniczenie importu filmów i książek. W szkołach poszerzono treści islamskie, zniesiono klasy koedukacyjne. W 1981 roku wprowadzono prawo nakładające na kobiety obowiązek przysłaniania twarzy.

Ciekawostka

Każdego, kto przeciwstawiał się rewolucyjnemu prawu, potępiano, a nawet zaocznie skazywano na śmierć. Tak było w przypadku pisarza Salmana Rushdiego, autora

Szatańskich werwetów.

Chomeini zmarł w 1989 roku. Jego następcy mieli trudne zadanie utrzymania zdobyczy rewolucji, ale też odbudowania zniszczonego wojną z Irakiem kraju. Śmierć proroka zakończyła najbardziej radykalny etap rewolucji, niemniej kraj nadal pozostał państwem religijnym. Osoby, które nie przestrzegały zasad religijnych, spotykały się z potępieniem.

Ciekawostka

Znany irański reżyser filmowy Abbas Kiarostami, który w 1997 roku otrzymał Złotą Palmę na festiwalu w Cannes, został potępiony w swoim kraju za pocałowanie Catherine Deneuve [czyt.: katron denew] podczas odbierania nagrody (gdyż pocałował kobietę, która nie była jego żoną). W związku z tym wydarzeniem filmy reżysera nie mogły być pokazywane w Iranie.

Wydaje się jednak, że Irańczycy częściowo odczuli powiew fali reformatorskiej – przynajmniej do 2005 roku, w którym do władzy znów doszli rygorystyczni islamiści.

Zamiast podsumowania

Golda Meir - premier Izraela

Źródło: Marion S. Trikosko, domena publiczna.

David Ben Gurion

Źródło: Moshe Pridan, licencja: CC BY 3.0.

Polecenie 17

Co łączy dwie postacie, przedstawione na powyższych zdjęciach, oprócz pełnionej przez nie funkcji premiera? Poszukaj informacji w różnych źródłach. Sprawdź też, czy kobiety często sprawowały urząd premiera w Izraelu. Zapisz odpowiedź.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Polecenie 18

Napisz, w którym z konfliktów wojennych Izrael odniósł największe sukcesy terytorialne (skorzystaj z zamieszczonych w lekcji map lub ich opisów), a w którym – propagandowe. Znajdź informacje na temat współczesnej sytuacji izraelsko-palestyńskiej.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Polecenie 19

Przeczytaj poniższy tekst i wyjaśnij, czy jego tytuł *Saddam Husajn – demon naszych czasów* jest adekwatny. Swoją opinię uzasadnij, wykorzystując zdobytą wiedzę.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

“ **Saddam Husajn – demon naszych czasów**

W 1979 roku Saddam już mocno stał na nogach. Nie potrzebował dłużej dzielić się rządami. Onieśmielony olbrzymią władzą krewniaka, al-Bakr sam zrezygnował z przywództwa, oddając pełną władzę Husajnowi.

– Realizując swoje wybujałe ambicje, wzorował się na dwóch wodzach z przeszłości. Na Saladynie, władcy z XII wieku, oraz królu asyryjskim, Nabuchodonozorze – mówił w audycji dr Ryszard Widłaszewski. Przez następne dziesięciolecie śmierć grasowała w Iraku z taką intensywnością, że horrory poprzedniej dekady, a wśród nich masowa rzeź i deportacja Kurdów, niemalże uległy zapomnieniu.

– Były to prześladowania w takim stylu, jak te podawane przez źródła historyczne z czasów Nerona. Właśnie takim miejscem prześladowań, gdzie ginęli ludzie niewinni, ale wyznający całkiem odmienną od Saddama Husajna ideologię, był tak zwany Pałac Końca w Bagdadzie – zwracał uwagę dr Ryszard Widłaszewski.

Wojna iracko-irańska Gdy Husajn obejmował władzę, rewolucja obaliła szacha Iranu. Sądząc, że sąsiedni kraj jest słaby i pogrążony w chaosie, iracki dyktator go zaatakował. Saddamowi konflikt wydawał się dogodną okazją do zyskania prymatu w Zatoce Perskiej.

Irańczycy, którzy są szyitami, wojnę uważali za krucjatę przeciw niewiernym. Zaatakowani zjednoczyli się wokół Chomeiniego.

Saddam przedstawił tę wojnę jako walkę narodu arabskiego z niearabskimi Persami, próbując zminimalizować odzew na apele ajatollaha skierowane do mas szyickich Arabów w Iraku. Coraz większą rolę grały elementy kulturowe, religijne i narodowościowe. Czynnikiem decydującym okazała się broń chemiczna. Po latach nierozstrzygniętych zmaganiach z oddziałami fanatycznych irańskich męczenników Saddam wystąpił z końcowym, makabrycznym argumentem przeciw Teheranowi – były to pociski z głowicami wypełnionymi trucizną. Chomeini, przerażony do głębi okrucieństwem planów przeciwnika, pozwolił rozpocząć negocjacje z Irakiem. Wojna, która miała trwać miesiąc, przeciągnęła się do ośmiu lat i pochłonęła miliony istnień ludzkich. Był to najkrwawszy konflikt, jakiego kiedykolwiek doświadczył Bliski Wschód.

Atak na Kuwejt Po zwycięstwie z bogatego kraju, którego rezerwy naftowe miały wartość 30 miliardów dolarów, Irak przeobraził się w państwo zadłużone wobec sąsiadów na 70 miliardów dolarów. Husajn usiłując skierować powszechne niezadowolenie na inne tory i dążąc do załatwienia dziury w budżecie, skierował swoje oczy na Kuwejt. Nie wziął jednak pod uwagę, jakie znaczenie miała kuwejcka ropa dla gospodarki Zachodu. Gdy wystąpił przeciwko niemu cały świat, nie miał szans. Wojnę o Kuwejt przegrał z kretesem. Dlaczego go wtedy nie dobili? Najprostsza odpowiedź brzmi: Zachodowi i całemu światu potrzebny był silny Irak, aby zrównoważyć wpływy Iranu, którego bali się wszyscy.

Wróg publiczny nr 1 Po klęsce przez kraj przeszły fale buntów i zamieszek, przede wszystkim na zamieszkanej przez Kurdów północy i szyickim południu. Powstania nie zakończyły się jednak odsunięciem dyktatora od władzy, lecz zostały brutalnie stłumione. Nastąpiło to dopiero w wyniku inwazji USA i ich sojuszników w marcu 2003 roku. Interwencja nastąpiła po oskarżeniu dyktatora o posiadanie arsenału broni masowej zagłady.

Proces i śmierć 13 grudnia 2003 roku amerykańscy żołnierze zatrzymali Saddama Husajna. Znalezione go w mieście Dawar, 15 km od Tikritu, jego rodzinnego miasta. Ukrywał się w podziemnej kryjówce, przykrytej styropianem i dywanem. Gdy go wyciągano, w niczym nie przypominał dumnego dyktatora. Był już tylko budzącym litość, przerażonym, starym człowiekiem. Po schwytaniu Amerykanie przekazali Saddama Husajna władzom irackim. 5 listopada 2006 Wysoki Trybunał w Iraku uznał go za winnego doprowadzenia do masakry 148 szyitów, zabitych w odwecie za nieudany zamach na życie dyktatora w 1982 roku.

Źródło: dostępny w internecie: <https://www.polskieradio.pl/39/156/Artykul/1000471,Saddam-Husajn-demon-naszycz-czasow>.

Co potrafię?

Potrafię wyjaśnić termin 'wojna sześciodniowa'.

Co wiem?

Wiem, kiedy odbyła się nacjonalizacja Kanału Sueskiego.

Co rozumiem?

Rozumiem genezę konfliktu arabsko-żydowskiego.